

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. I. Cujus potentiæ actus sit intentio, & quodnam illius objectum?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

dem in resp. ad 2. Unde sicut charitas viæ & patriæ sunt ejusdem speciei, licet objectum charitatis viæ sit obscure cognitum & absens, charitatis vero patriæ clarè visum, & præsens; ita fruitio viæ, & patriæ, quemadmodum enim objectum charitatis accidit esse obscure vel clarè cognitum, absens vel præsens: ita & objecto fruitiois esse habitum in re, vel solum in spe, & esse cognitum clarè vel obscure.

Dices, Fruitio viæ & patriæ eliciuntur à virtutibus specie diversis, nempe à spe, & à charitate: Ergo specie inter se differunt.

Sed nego consequentiam: quia non sunt actus primarii, sed secundarii illarum virtutum, ac proinde non opus est, ut eandem quam spes & charitas habeant distinctionem.

Querunt etiam hinc aliqui, quodnam sit objectum immediatum fruitiois, seu delectationis beatorum in patria, an Deus clarè visus, vel ipsa visio beatifica? Sed de hoc fusè egimus in tractatu de beatitudine.

DISPUTATIO VIII.

De Intentione.

Ad questionem 12. D. Thomæ.

POSTquam actum est de fruitione, superest agendum de intentione, quæ est alius actus voluntatis circa finem; prior quidem fruitione, ordine generationis, sed posterior, ordine dignitatis.

ARTICULUS UNICUS.

Cujus potentia actus sit intentio, & quodnam illius objectum?

Dico primò, Intentionem esse formaliter actum voluntatis, licet præsupponat actum intellectus.

Probatur prima pars ratione D. Thomæ hinc art. 1. ex nominis ethimologia desumpta. Intentione enim, ut nomen sonat, est *in finem tendere*: sed proprium est voluntati tendere in finem: Tum quia voluntas fertur in res secundum quod sunt in seipsis à parte rei, & ita proprie quali extra seipsam ad illas tendit; intellectus vero fertur in res prout sunt in ipso, ratione specierum intelligibilem, unde potius eas ad se trahit quam tendat ad illas: Tum etiam, quia tendere in finem, primò & principaliter est illius potentia, quæ seipsam & omnes alias movet in finem, quod convenit voluntati, ut supra dictum est: Ergo intentio, formaliter loquendo, est actus voluntatis.

Quod autem præsupponat actum intellectus, patet: quia voluntas cum nunquam operetur nisi præsupposita cognitione intellectus, juxta illud, *nihil volitum, quin præcognitum*, non tendit in finem per media obtinendum, nisi intellectus proponat finem in ordine ad media, eorumque proportionem cum fine: Ergo intentio necessariò supponit actum intellectus, quo cognoscatur proportio mediorum cum fine, seu fi-

nis in ordine ad media. Et ratione hujus actus præsuppositi, nomine *oculi vel luminis* in Scriptura designatur, ut notat D. Thomæ hinc art. 1. ad 1. dicens, *Intentio nominatur oculus metaphorice non quia ad cognitionem perinet, sed quia cognitionem præsupponit, per quam proponitur voluntati finis ad quem movet; sicut oculo prævidemus quo tendere corporaliter debemus*. Eodem modo explicandus est D. Bernardus, dum in sermone de triplici judicio ait: *Cognitio in memoria est, affectio in voluntate, intentio in ratione consistit*: loquitur enim de intentione, quantum ad id quod præsupponit, non verò quantum ad id in quo formaliter consistit.

Dico secundò, objectum formale intentionis esse finem, tam ultimum, quam non ultimum, ut per media obtinendum.

Prima pars est D. Thomæ hinc art. 3. ubi ait: *Intentio non solum est finis ultimi, sed etiam finis medii*. Idque patet, tum ex communi Philosophorum moralium ac Theologorum sententia, qui ponunt in voluntate actum intentionis circa particulares fines, ut circa sanitatem acquirendam peregrinationem faciendam, aut quid simile: Tum etiam ex differentia quæ reperitur inter intentionem & fruitioem. Nam ut notat S. Doctor hinc art. 2. ad 3. intentio se habet ad finem per modum cujusdam motus & tendentia: motus autem & tendentia nedum versantur circa finem seu terminum ultimum, sed etiam circa proximum & intermedium, ut patet in motu naturali, cum enim ignis v. g. tendit in suam spheram, per mediam regionem aeris, sphaera ignis est ultimus terminus motus, & media regio est terminus non ultimus, seu intermedius: Ergo intentio est de utroque fine seu termino, ultimo & intermedio. Ceterum cum fruitio versetur circa finem, per modum quietis, quies autem non fit, nisi quando cessat motus, & motus non cesset, nisi acquisito ultimo termino; id eò vera & perfecta fruitio non est nisi de ultimo fine, qui est ultimum simpliciter ab homine expectatum.

Secunda verò pars, quæ asserit objectum formale intentionis esse finem, ut per media obtinendum, patet ex discrimine quod inter intentionem & simplicem volitionem invenitur: simplex enim volitio respicit finem, ut absolute in se bonum; intentio verò ut est ratio volendi media, & quatenus est assequibilis per illa, unde est virtualis volitio mediorum.

Ex quo habes, tres actus voluntatis jam explicatos, nempe simplicem volitionem, intentionem, & fruitioem, distingui specie: quia licet omnes respiciant finem tanquam rationem materialem, ad ipsum tamen sub diversa ratione formali jam explicata terminantur; unde se habent ut in lapide appetere centrum, tendere actualiter ad centrum, & quiescere in centro, quæ, ut constat, sunt essentialiter distincta.

Quæres, utrum voluntas possit eodem actu ferri in finem & in media?

Respondeo cum D. Thomæ hinc art. 4. voluntatem duobus modis posse ferri in finem & in media: primò ita ut quodlibet eorum attingat ut quod, primariò, & per se; & sic non possunt unico actu attingi, sed necessariò terminant duos actus specie diversos, nempe intentionem, quæ primò & per se fertur in finem, & electioem quæ ad media primò & per se terminatur. Secundò voluntas potest attingere unum prima-

riò & per se, & aliud secundariò & per accidens, A
 seu ratione alterius, & veluti in obliquo & de
 connotato; & hoc secundo modo, eodem actu
 intentionis vel electionis attinguntur; intentio
 enim respicit finem, ut est ratio volendi media,
 & quatenus est assequibilis per illa; electio verò
 tendit ad media, prout conducunt ad affectio-
 nem finis. Unde D. Thomas hic art. 4. ad 3. com-
 parat istos duos actus ascensui & descensui: sic-
 ut enim ascensus incipit à loco inferiori, & ter-
 minatur ad superiorem; contra verò descensus
 incipit à loco superiori, & terminatur ad inferi-
 orem: ita intentio incipit à fine in quem primò
 fertur, & ex illo descendit ad media, ad quæ
 secundariò terminatur; electio verò incipit à
 mediis, ad quæ primò fertur, & ex illis ascendit
 ad finem, ad quem secundariò terminatur. Ex
 quo non sequitur finem eligi, & media intendi:
 quia solum dicitur intendi id in quod primò &
 per se fertur intentio, qualis est finis; & eligi id
 in quod primò & per se tendit electio, qualia
 sunt media.

Confirmatur hæc doctrina & responsio exem-
 plò quo utitur D. Thomas in fine corporis ejus-
 dem articuli. Eodem modo se habet voluntas ad
 finem & ad media, quo se habet intellectus ad
 principium & ad conclusiones, ut ait Philoso-
 phus 2. Physic. textu 29. Ergo sicut intellectus
 non potest unico actu ferri in principium & in
 conclusiones nisi ad utrumque primariò & per se
 tendat: bene tamen si unum attingat primariò &
 aliud secundariò, & consideret principia prout
 continent conclusiones, vel conclusiones prout
 refulcent & continentur in principiis: ita pariter
 voluntas fertur distinctis actibus in finem &
 media, si quodlibet eorum primariò, per se, &
 absolutè attingat; secus verò, si unum velit cum
 ordine & subordinatione ad alterum. Unde in-
 quit S. Doctor supra qu. 8. art. 3. *Finis ut est ratio
 volendi medium, eodem actu appetitur quo medium.* Et
 hic art. 4. *Cum dico, volo medicinam propter sanita-
 tem, non designo nisi unum motum voluntatis: cujus
 ratio est, quia finis ratio est volendi ea que sunt ad fi-
 nem, idem autem actus cadit super objectum, & super
 rationem objecti, sicut eadem visio est coloris & luminis.*

De hoc actu elegantè disserunt SS. Patres,
 præsertim Gregorius & Bernardus: Ille enim ex-
 plicans istud Job 38. *Super quo bases illius solidatae
 sunt,* sic ait: *Bases aniuusque anime sunt intentiones
 sue: nam sicut fabrica columnis, columna autem
 basibus innituntur, ita vita nostra in virtutibus, virtu-
 tes verò in intima intentione subsistunt.* Ille verò in
 hæc verba Cantorum: *Pulchra sunt genatua sic-
 ut turturis: dicit faciem anime esse mentis intentionem,
 quia sicut ex facie pulchritudo corporis asimatur,
 ita & rectitudo operis ex mentis intentione.* Ob ean-
 dem rationem aptissimè mentis intentio lucer-
 næ & oculo à Christo comparatur: nam sicut à
 luce omnia decorantur & ornantur, ita (inquit
 Gregorius) *per bona intentionis radium, merita il-
 lustrantur actionis.* Et sicut oculo pes, manus, &
 cætera corporis membra reguntur, eorumque
 externi motus, quò debent tendere diriguntur:
 sic intentio, veluti animæ oculus, humanos ac-
 tus in ultimum finem ordinat, à quo mala in-
 tentione deflectunt. Unde inquit Gilbertus in
 Cantica: *Si plures habes oculos, sagittantis exemplò,
 omnes alios claudes, hoc unò utaris, quo solùm dile-
 ctum valeas intueri.*

DISPUTATIO IX.

De Electione.

Ad questionem 13. D. Thoma.

E GIMUS de actibus circa finem: dicendum
 sequitur de actibus circa media; & primò
 de his qui pertinent ad ordinem intentio-
 nis, electione scilicet, consilio, & consensu,
 postea de illis qui spectant ad ordinem execu-
 tionis, usu nimirum & imperio.

ARTICULUS I.

Utrum electio sit actus voluntatis, vel intellectus.

P ATET ex jam dictis, ad eligendum requiri in-
 tellectus & voluntatis concursum; intelle-
 ctus quidem, ut consulat de mediis, & deliberet
 quænam determinatè sint eligenda; voluntatis
 verò, ut ea præ aliis in ordine ad finem intentum
 acceptet. Unde difficultas est, in quoniam istor-
 um actuum consistat formaliter electio, an in
 actu voluntatis, vel in actu intellectus: non po-
 test enim in utroque ex æquo consistere (qui-
 quid dicant in contrarium Bellarminus lib. 3. de
 gratia & lib. arbit. cap. 9. & Salas hic tract. 6.
 disp. 1. sect. 5.) nam apud omnes electio unum
 aliquid denotat, seu unum hominis actum,
 sicut intentio, fruitio, & reliqui voluntatis
 actus.

§. I.

Difficultas resolvitur.

D ICO igitur, electionem esse substantialiter
 actum voluntatis, licet præsupponat spe-
 cialem motionem & ordinationem rationis.

Prima pars probatur primò ex communi con-
 sensu hominum: nam licet quis iudicet aliquid
 esse melius vel utilius, donec tamen illud velit,
 non censetur elegerit.

Secundò probatur: Objectum electionis est
 bonum utile: Sed sola voluntas versatur circa
 bonum: Ergo electio est actus voluntatis.

Tertiò: Electio est actus libertatis, quæ id-
 circo vis electiva appellatur: Sed libertas in vo-
 luntate tanquam in propria sede & cubili resi-
 det: Ergo & electio; subindeque est actus vo-
 luntatis.

Quartò: Virtus moralis, quæ est habitus ele-
 ctivus, in voluntate subiectatur: Ergo & ipsa
 electio.

Denique, ut discuitur D. Thomas hic art. 2.
 Actus qui materialiter pertinet ad unam potenti-
 am, & formaliter ad aliam, est secundum sub-
 stantiam & elicitive illius potentie ad quam per-
 tinet materialiter: Sed actus electionis est mate-
 rialiter à sola voluntate, & formaliter tantum
 ab intellectu: Ergo elicitive, & secundum sub-
 stantiam, est à voluntate. Majorem declarat S.
 Doctor in actu fortitudinis, in finem charitatis
 ab ipsa charitate ordinato, qui secundum sub-
 stanti-